

Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAEIKSI TYÖTÖMYYSETUUKSIEN RAHOITUKSESTA ANNETUN LAIN JA TYÖTTÖMYYSTURVALAIN MUUTTAMISESTA

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Suomen Yrittäjiltä lausuntoa otsikossa mainitussa asiassa ja erityisesti työttömyysturvalain yrittäjämääritelmään ehdotetun muutoksen osalta.

Esityksessä ehdotetaan työttömyysturvalain yrittäjämääritelmää uudistettavaksi siten, että yrittäjänä pidettäisiin henkilöä, jota pidetään yrittäjänä yrittäjän eläkelaiassa tai maatalousyrittäjän eläkelaiassa. Nykyisen lain-säädännön mukaan yrittäjältä edellytetään velvollisuutta ottaa em. laeissa määritellyt eläkevakuutukset. Käytännössä muutos tarkoittaisi sitä, että valtaosa ns. omassa työssä nykyisin työllistyvistä henkilöistä katsottaisiin jatkossa työttömyysturvalaissa yrittäjiksi.

Omassa työssä työllistyvää on jo yrittäjä

Sosiaalivakuutus- ja työlainsäädäntö Suomessa perustuu siihen, että työmarkkinoilla työskentely tapahtuu joko työntekijänä (työ- tai virkasuhde) tai henkilön omaan lukuun yritystoimintana. Lähtökohtana jaottelussa on työsopimuslain määritelmä, jonka mukaan työntekijä tekee työtä työnantajan kanssa tekemänsä työsopimuksen perusteella, työnantajan johdon ja valvonnan alaisena, palkkaa tai muuta vastiketta vastaan. Yrittäjä puolestaan vastaa itse työnsä tuloksesta ja kantaa taloudellisen riskin toimintansa kannattavuudesta. Yritystoiminnan käsite ei ole sidottu juridiseen muotoon, esimerkiksi toiminnan harjoittamiseen yritysmuodossa, vaan käsite kattaa myös itsenäiset ammatinharjoittajat ja muut omaan lukuunsa työskentelevät. Hieman yleistäen voidaan todeta, että ansiotarkoituksessa tapahtuva työskentely, joka ei ole työ- tai virkasuhteessa tapahtuvaa työskentelyä, on elinkeinonharjoittamista eli yritystoimintaa.

Työttömyysturvajärjestelmässä, käytännössä siis kaikesta muusta sosiaalivakuutus- ja työlainsäädännössä poiketen, on näiden kahden edellä mainitun työskentelystatuksen välille säädetty myös kolmas työn tekemisen muoto eli ns. omassa työssä työllistyminen. Käytännössä omassa työssä työllistymisellä tarkoitetaan työskentelyä, jota ei tehdä työ- tai virkasuhteessa, työtä ei tehdä perheyrityksessä, eikä toiminta ole joko ansiotarkoituksen puuttumisen tai vähäisyyden (työpanoksen arvo alle 7 502,14 euroa/vuosi 2015) vuoksi yrittäjän eläkelaiassa vakuutettavaa. Useimmiten kyse on siis hyvin pienimuotoisesta elinkeinonharjoittamisesta.

Hallituksen työttömyysturvalain yrittäjämääritelmään ehdottama muutos tarkoittaa käytännössä sitä, että ansiotarkoituksessa tapahtuva omassa työssä työllistyminen eli em. pienimuotoinen elinkeinonharjoittaminen katsottaisiin muutoksen jälkeen myös työttömyysturvassa yrittäjätoiminnaksi ja toiminnan harjoittajaan siten sovellettaisiin yrittäjiä koskevia työttömyysturvalain säännöksiä.

Sivutoimisen työskentelyn arviointi ei muutu

Sivutoimisesti työskentelevä henkilö on yleensä oikeutettu työttömyys-etuuteen. Omassa työssä työllistyminen voi nykyisin olla sivutoimista ja oikeuttaa soviteltuun työttömyyspäivärahaan aivan saman työttömyysturvalain säännöksen mukaan kun yritystoimintakin. Tähän säännökseen ei olla esittämässä muutosta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että jos henkilön omassa työssä työllistyminen arvioidaan nyt sivutoimiseksi, eikä työskentelyolosuhteissa tapahdu muutosta, arvioidaan se sivutoimiseksi myös esitetyn yrittäjämääritelmän muutoksen jälkeen ja kyseisellä henkilöllä voi olla oikeus työttömyysetuuteen.

Kymmenien tuhansien yrittäjien asemaan parannus

Päätoimisesti omassa työssään työllistynyt henkilö pääsee voimassa olevan säännöksen mukaan työttömyysetuudelle käytännössä ilmoittamalla työ- ja elinkeinotoimistolle, ettei toimintaa enää jatketa. Yrittäjältä puolestaan edellytetään yritystoiminnan lopettamista eli käytännössä tuotannollisen ja taloudellisen toiminnan lopettamisen lisäksi sekä YEL-vakuutuksen lopettamista että yritystoiminnan poistamista verottajan rekistereistä.

Jotta omassa työssä työllistyvät eivät yrittäjämääritelmän muuttamisen yhteydessä joutuisi aiempaa epäedullisempaan asemaan työttömyysturvassa hallitus esittää, että yksityisen elinkeinonharjoittajan yritystoiminta katsottaisiin työttömyysturvassa lopetetuksi, kun tuotannollinen ja taloudellinen toiminta on työnhakijan luotettavan ilmoituksen perusteella päättynyt ja mahdollisesta YEL-vakuutuksesta on luovuttu. Verottajan rekistereistä poistumista ei enää jatkossa edellytetä. Käytännössä siis päätoimisesti omassa työssä työllistyvien henkilöiden osalta ei tältä osin muuttuisi mitään. Sen sijaan kymmenien tuhansien yksityisten elinkeinonharjoittajien eli ns. toiminimiyrittäjien osalta tämä tarkoittaisi sitä, että he pääsisivät toiminnan lopetettuaan jatkossa pienemmällä byrokratialla työttömyysetuudelle.

Omassa työssä työllistyvien asemaan parannus

Yrittäjiä koskevin säännösten soveltaminen tarkoittaisi myös sitä, että omassa työssä työllistyviin ryhdyttäisiin soveltamaan ns. palkansaajaan rinnastettavaa yrittäjää koskevaa poikkeusta. Säännöksen mukaan yksinyrittäjä, joka itse osallistuu työsuoritukseen toimeksiantajan määrämällä tavalla ollen toimeksiantosuhteessa samoihin harvalukuisiin toimeksiantajiin ja ilman kiinteää toimipaikkaa toiminnan harjoittamista varten,

pääsee työttömyysetuudelle toimeksiantosuhteiden välillä ilman erillisiä toiminnan lopetustoimia.

Suomen Yrittäjien kanta muutosesitykseen

Katsomme, että sosiaalivakuutuslainsäädännössä on selkeyden ja ennustettavuuden vuoksi perusteltua säilyttää jako yrittäjiin ja työntekijöihin. Esitetyllä lainmuutoksella valtaosa nykyisin ns. omassa työssä työllistyjistä katsottaisiin jatkossa myös työttömyysturvassa yrittäjiksi ilman, että heidän turvansa kärsii missään muodossa. Muutos selkeyttää sekä ko. henkilöiden asemaa työttömyysturva- että koko sosiaalivakuutusjärjestelmässä.

Samassa yhteydessä valtava joukko toiminimiyrittäjiä tulee muutoksen myötä pääsemään aiempaa pienemmällä byrokratialla työttömyysturvalle.

Pidämme hallituksen esittämiä muutoksia työttömyysturvan yrittäjämääritelmään ja yrittäjän työttömyysetuuden saamisedellytykseen perusteltuina ja kannatettavina.

Yrittäjyys on moninaista ja yritystoiminnan lainalaisuudet työttömyysturvalakia soveltaville virkamiehille usein osin vieraita. Työttömyysturvalakiin on yrittäjien osalta tullut vuosien saatossa lukuisia pieniä ja suuria muutoksia. Em. syistä johtuen yritystoimintaan ja sen työllistävyyteen liittyvä käytännön arviointi on työ- ja elinkeinotoimistoissa usein haastavaa. Tämä ei ole kuitenkaan yrittäjän vika.

Työ- ja elinkeinoministeriön tulee (myös tämän lakimuutoksen osalta) ohjeistaa työ- ja elinkeinotoimistojen virkamiehet entistä paremmin ja kattavammin (esimerkiksi tapausesimerkein) siten, että työttömyysturvalakia sekä sovelletaan yrittäjien osalta oikein jo työvoimapolitiittista lausuntoa annettaessa että päätösten odotusaika säilyy kohtuullisena.

Ystävällisin terveisin

Suomen Yrittäjät

Harri Hellstén
työmarkkina-asioiden päällikkö